R

PELABURAN ASING DALAM PEMBANGUNAN PERINDUSTRIAN DI VIETNAM: KAJIAN KES DANANG EXPORT PROCESSING ZONE DAN INDUSTRIAL ZONE

KIEW YENG LING

JABATAN PENGAJIAN ASIA TENGGARA
FAKULTI SASTERA DAN SAINS SOSIAL
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR

1999

Perpustakaan Universiti Malaya
A510031646

ACI-060f

INVC. 10/04/01

Pelaburan Asing Dalam Pembangunan Perindustrian Di Vietnam: Kajian Kes Danang Export Processing Zone Dan Industrial Zone

Oleh:

Kiew Yeng Ling

Tesis Bagi Memenuhi Keperluan Ijazah Sarjana Sastera

Jabatan Pengajian Asia Tenggara
Fakulti Sastera Dan Sains Sosial
Universiti Malaya
Kuala Lumpur

1999

ABSTRAK

Vietnam telah melaksanakan polisi Doi Moi (renovasi) pada tahun 1986. Konsep Doi Moi lebih merupakan "*transitional period to socialism*". Ia bertujuan untuk meningkatkan taraf hidup rakyat dan mencipta satu situasi yang menggalakkan pembangunan ekonomi melalui kemasukan kapital dan teknologi asing. Teras Doi Moi adalah mengurangkan campur tangan kerajaan dan pada masa yang sama membuka pintu seluas yang mungkin kepada pelabur asing. Perkara sebegini tidak pernah terjadi sebelumnya.

Pelbagai langkah telah diambil oleh kerajaan untuk menjayakan Doi Moi, antaranya termasuklah memperkenal, memperbaharui dan menyempurnakan undang-undang dan jentera kerajaan yang berkait dengan perdagangan dan pelaburan asing. Pada peringkat awal Vietnam telah berjaya menarik kemasukan ramai pelabur asing. Bagaimanapun selepas sepuluh tahun Doi Moi dijalankan, petanda-petanda kemerosotan dalam pembangunan ekonomi Vietnam mula kelihatan. Ramai pelabur asing telah menarik diri keluar atau mengecilkan operasi mereka di Vietnam. Ini begitu jelas berlaku pada tahun 1996.

Kajian ini akan menyentuh secara umum latar belakang perkembangan perindustrian di Vietnam dari tahun-tahun 1950an hingga tahun-tahun 1990an. Sepanjang tempoh masa tersebut akan diutarakan peristiwa-peristiwa penting dalam rentetan sejarah ekonomi negara tersebut, yang telah mendorong kepada berlakunya beberapa perubahan, khususnya

reformasi ekonomi. Seterusnya kajian ini akan membincangkan pembangunan perindustrian di Vietnam selepas polisi Doi Moi dalam konteks pelaburan asing. Penentu-penentu persaingan dari aspek penawaran, seperti pembangunan infrastruktur, fasiliti kewangan dan penawaran tenaga kerja akan turut dibincangkan.

Untuk menjelaskan fenomena kegagalan pelaburan asing di Vietnam, kajian ini telah memilih sebuah syarikat usahasama Malaysia-Vietnam yang beroperasi di *Export Processing Zone* (EPZ)/ *Industrial Zone* (IZ) di Danang sebagai kajian kes. Pengalaman syarikat ini dapat mewakili keadaan pelabur-pelabur asing yang lain di Vietnam amnya dan di Danang, khususnya. Segala kesulitan, masalah dan rintangan yang dihadapi oleh pihak pelabur asing hingga membawa kepada kegagalan akan dibincangkan dengan mendalam. Antaranya termasuklah masalah gantirugi dan perpindahan, kesefahaman rakan kongsi, iklim pelaburan yang tidak menggalakkan, masalah birokrasi, perbankan dan kewangan, rasuah, penyelewengan dan penyeludupan, budaya perdagangan yang berbeza dan lain-lain.

ABSTRACT

In 1986, Vietnam implemented Doi Moi policy (Renovation). The concept was more towards the period from transitional to socialism. Its objectives are to improve the living standard and an economic development through foreign direct investment and advance technology. It is to reduce government inferences in economic sectors and at the same time open doors to foreign investors. All these had not been implemented before.

The government has taken a few measures in order to make the Doi Moi policy a success. Efforts include introducing, renewing and implementing laws and relevant institutions of trade and foreign investments. At the earlier stage, it had successfully attracted many foreign investors. However, in 1996, 10 years after the implementation of the Doi Moi, there was a sharp decline in general economic development particularly in foreign direct investment. Many foreign investors had either withdrawn or scaled down their operations in Vietnam.

This study is to discuss the background of industrial development in Vietnam for year 1950-1990. Important events in this nation economic history which had resulted in significant changes especially in economic reform will be covered. This study will also discuss the situation in industrial development in Vietnam after the Doi Moi policy. Competitive factors and determinants in respect of supply as in the areas of infrastructure development, financial facilities and human resources will also be discussed.

In order to explain the foreign investment failure phenomena in Vietnam, this study has chosen a Malaysia-Vietnam joint venture company operating in EPZ and IZ in Danang, Vietnam as a case study.

The experience of this company can represent the situation of foreign investment in general in Vietnam, particularly in Danang. All the obstacles, problems and constraints faced by foreign investors will be discussed in details. Among the are the problems of compensation, evacuation, cooperation and understanding between joint venture partners, an investment environment which is not conducive, bureaucratic system, insufficiency of banking and financial institutions, corruption, abuse of power, smuggling, business culture differences and so on.

PENGHARGAAN

Dengan nama Tuhan yang Maha Kuasa, saya bersyukur kerana dapat menyiapkan disertasi sarjana sastera ini.

Pengalaman sepanajang tiga tahun di Vietnam telah memberi satu pengalaman yang amat berharga dalam kehidupan saya.

Saye mesti mengakui sebenarnya kajian ini merupakan hasil usaha ramai orang, walau bagaimanapun saya hanya dapat mencatatkan penghargaan saya kepada beberapa orang sahaja.

Saya ingin mengambil kesempatan ini mengucapakan jutaan terima kasih kepada individu-individu dan institusi-institusi yang telah membantu dan berkerjasama semasa kajian ini dilakukan.

Ucapan jutaan terima kasih ikhlas saya tujukan khas kepada Profesor Dr. Haji Mohammad Raduan bin Mohd Ariff, selaku penyelia saya. Selama ini, beliau telah memberi banyak dorongan dan bimbingan ke arah kejayaan menyiapkan kajian ini. Pada masa saya tidak sanggup meneruskan kajian kerana mengalami tekanan dalam pekerjaan saya, beliaulah yang sering memberi galakan dan nasihat agar meneruskan kerja kajian ini. Tidak dapat dinafikan, beliau seorang penyelia yang amat bertanggungjawab yang sentiasa memberi teguran, nasihat dan memberi idea-idea yang bernas untuk dimuatkan di dalam kajian ini. Bagi saya, beliau juga merupakan seorang yang amat bertimbangrasa dan penyayang.

Selain itu, saya ingin mengucapkan terima kasih kepada Syarikat Marikawan kerana membenarkan saya mengguna dan merujuk data-data yang

perlu dalam kajian ini. Saya juga berterima kasih kepada Syarikat Pelita Pacific yang mengupah saya bekerja di Danang EPZ/IZ, Vietnam, dengan peluang keemasan ini, saya boleh mendapat data-data yang asas.

Seterusnya saya ingin berterima kasih khas kepada keluarga saya, yang sedia memberi galakan dan pertolongan semasa kajian ini dijalankan.

Saya juga telah banyak memperolehi pengetahuan daripada rakan-rakan di Vietnam, dan saya ingin mengucapkan setinggi-tinggi penghargaan kepada mereka seperti Thuy, Nga, Tue, Thi dan lain yang tidak sempat disebutkan nama mereka.

Akhir kata, saya hanya akan berasa puas sekiranya kajian ini dapat merangsangkan sifat ingin tahu sehingga pengkaji lain ingin terus mengkaji subjek ini dengan lebih serius. Bagi pedagang-pedagang dan pelabur-pelabur Malaysia yang mempunyai urusniaga dengan pihak Vietnam, di harap dengan peluang membaca kajian ini, mereka akan mendapat kefahaman yang lebih baik mengenai situasi dan pasaran Vietnam dan semoga mereka berjaya dalam urusniaganya.

SENARAI JADUAL

		Halaman
Jadual 1.1	Indikator-indikator sosial di beberapa buah negara Asia Tenggara	11
Jadual 2.1	Peruntukan pelaburan kerajaan dalam industri dan pertanian (1900-1975)	44
Jadual 2.2	Peratusan pelaburan kerajaan dalam sektor Industri	47
Jadual 2.3	Sasaran industri dan pencapaiannya dalam Rancangan Lima Tahun yang kedua dan ketiga (1976-1985)	51
Jadual 2.4	Pelaburan kerajaan pada tahun 1981-1985	56
Jadual 2.5	Perakaunan perdagangan Vietnam	65
Jadual 2.6	Bahagian bantuan ekonomi asing dalam jumlah Belanjawan penghasilan antara tahun-tahun 1965-1980	74
Jadual 3.1	Kadar pertumbuhan KNK dan pelaburan	93
Jadual 3.2	Perbandingan insentif-insentif asing di beberapa Negara serantau dengan Vietnam	98
Jadual 3.3	Struktur pelaburan asing di Vietnam, 1988-1992	100
Jadual 3.4	Sepuluh pelabur-pelabur asing yang utama di Vietnam, Ogos 1996	102
Jadual 3.5	Sepuluh lokasi-lokasi yang mendapat pelaburan asing yang utama, Ogos 1996	105
Jadual 3.6	Perbandingan upah dengan beberapa negara-negara sedang membangun (1994)	115
Jadual 3.7	Struktur tenaga kerja dalam sektor	117
Jadual 3.8	Analisis tenaga kerja di Vietnam	120

Jadual 3.9	Masalah yang dihadapi dalam mengambil dan mengupah tenaga kerja	123
Jadual 3.10	Kerja dan kemahiran yang paling berkurangan di Vietnam	124
Jadual 3.11	Cukai pendapatan bagi warganegara Vietnam	125
Jadual 3.12	Kadar cukai pendapatan bagi tenaga pakar Di Vietnam	126
Jadual 3.13	Perbandingan kos perkhidmatan utiliti, 1994	135
Jadual 3.14	Jenis bank di Vietnam	143
Jadual 4.1	EPZ dan IZ antarabangsa	157
Jadual 4.2	Perbandingan IZ dan EPZ, kos tanah dan kos Pembangunan	159
Jadual 4.3	Perbandingan di antara beberapa IZ dan EPZ di Vietnam	160
Jadual 4.4	Perbandingan antara 10 kriteria dengan realiti yang Berlaku dalam Danang EPZ/IZ	194

SENARAI GAMBAR

Gambar 1: Danang EPZ/IZ pada tahun 1998

Gambar 2: Gambar pengkaji di Danang EPZ/IZ pada tahun 1996. gambar ini diambil selepas Perdana Menteri Malaysia melawat Danang. Pada masa itu kerja pembinaan sedang dijalankan.

Gambar 3: Poster Danang EPZ/IZ di luar lapangan terbang Danang.

Gambar 4: Lebuhraya utama National No.1 yang menghubungkan Danang dengan provinsi-provinsi lain.

Gambar 5: Pelabuhan sungai Han yang terletak di Bandaraya Danang

Gambar 6: China Beach yang menarik pelancong-pelancong tempatan dan asing. Gambar ini diambil dekat dengan perkampungan nelayan.

Gambar 7: Muzium Champ yang masyhur.

Gambar 8: Pengkaji pergi berkhemah di Hai Van Pass, Danang dengan orang tempatan.

Gambar 9: Pengkaji menaiki motorsikal ke Hai Van Pass dalam musim sejuk.

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran 1: Dokumen-dokumen yang dikeluarkan oleh Danang *Export Processing Zone Authority* (DEPZA) bagi pelabur-pelabur asing yang ingin membuat pelaburan di zon EPZ.

PETA VIETNAM

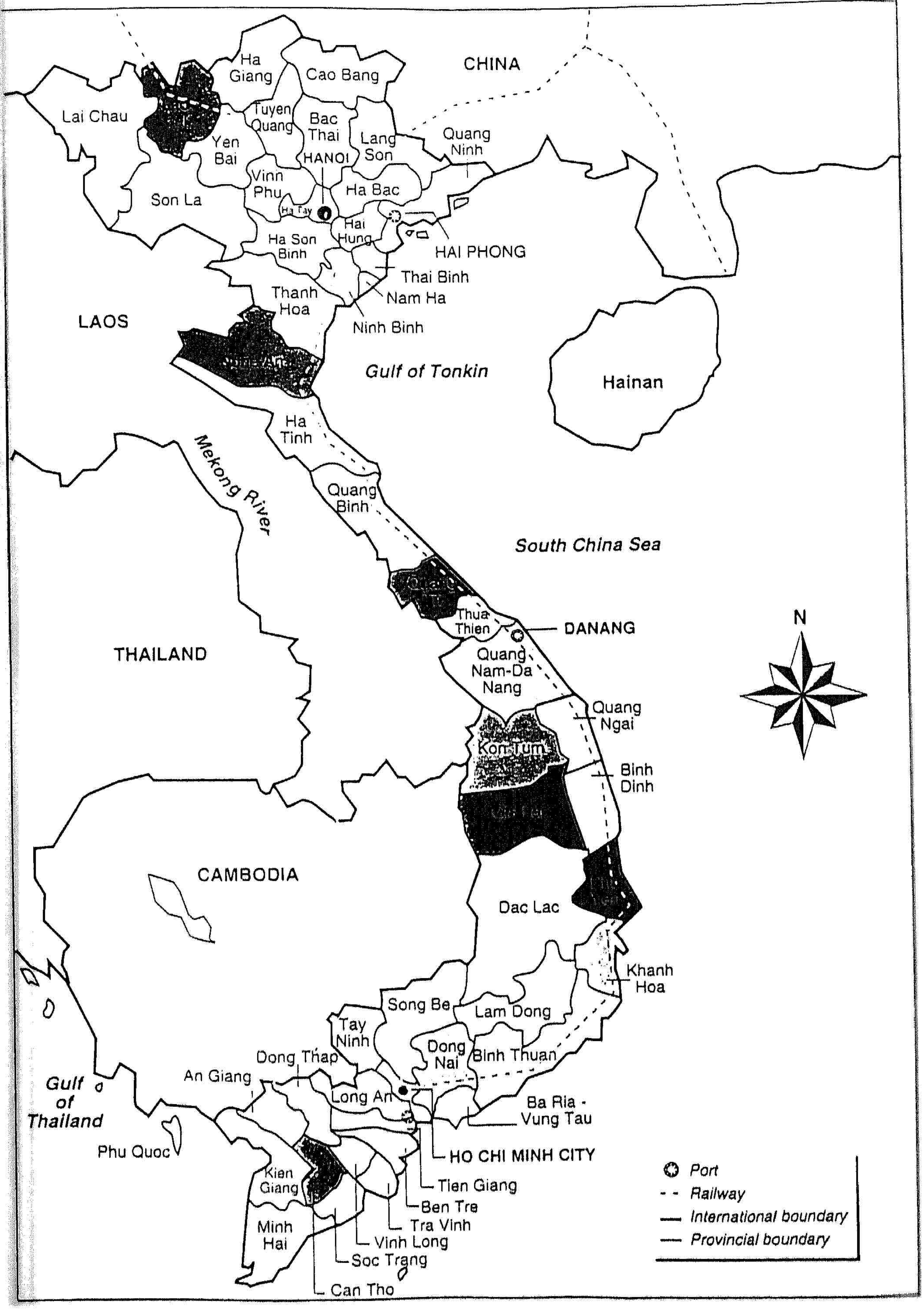

KANDUNGAN

Halaman

Abstrak i
Abstract iii
Penghargaan v
Senarai Jadual vii
Kandungan x

BAB I: PENDAHULUAN 1

1.1 Latar Belakang Permasalahan 1
1.2 Tujuan Kajian 6
1.3 Objektif Kajian 7
1.4 Kawasan Kajian 8
1.4.1 Geografi 8
1.4.2 Penduduk 10
1.4.3 Situasi ekonomi di Vietnam 10
1.4.4 Latar belakang Danang EPZ/IZ 13
1.5 Metodologi Kajian 15
1.6 Kajian Terdahulu 19

BAB II: PERKEMBANGAN EKONOMI DAN PERINDUSTRIAN VIETNAM SECARA UMUM 32

2.1 Pendahuluan 32
2.2 Proses Perindustrian di Vietnam 39
2.2.1 Pembangunan ekonomi pada masa peperangan (1955-1975) 40
2.2.2 Penyatuan utara dan selatan, "Socialist Transformation" (1976-1980) 45
2.2.2.1Rancangan Lima Tahun Kedua (1976-1980) 48
2.2.3 Rancangan Lima Tahun Ketiga (1981-1985) 54
2.3 Renovasi Ekonomi (Doi Moi) 61
2.4 Kepentingan pelaburan asing dalam pembangunan Perindustrian 70
2.4.1 Bantuan kewangan dan pelaburan asing dalam Pembangunan perindustrian di Vietnam pada tahun-tahun 1955-1975 72
2.4.2 Bantuan kewangan pelaburan asing pada tahun 1975-1980 75
2.4.3 Bantuan kewangan dan pelaburan asing pada Pada tahun 1981-85 78

2.4.4 Bantuan kewangan dan pelaburan asing pada Peringkat 1986-90 81
2.5 Kesimpulan 84

BAB III: PEMBANGUNAN PERINDUSTRIAN DI VIETNAM SELEPAS RENOVASI DOI MOI 90

3.1 Pendahuluan 90
3.2 Polisi-polisi pelaburan asing 92
3.3 Situasi pelaburan asing di Vietnam 96
3.3.1 Struktur dan corak pelaburan asing 99
3.3.2 Lokasi kawasan perindustrian di Vietnam 103
3.3.3 Saiz 108
3.3.4 Ragam pelaburan 109
3.3.5 Pencukaian dan insentif-insentif 110
3.4 Pencapaian 112
3.5 Penentu-penentu persaingan dari aspek penawaran 113
3.5.1 Tenaga buruh 113
3.5.2 Pembangunan infrastruktur 128
3.5.2.1Jalan raya 130
3.5.2.1Kargo lautan 131
3.5.2.3Pengangkutan udara 134
3.5.2.4Infrastruktur utiliti dan perkhidmatan 134
3.6 Sektor kewangan 141
3.6.1 Bank kerajaan *(State Bank of Vietnam, SBV)* 142
3.6.2 Bank komersial milik negara 142
3.6.3 Bank usahasama saham 144
3.6.4 Bank asing dan pejabat perwakilan 145
3.7 Kesimpulan 147

BABIV: PENGALAMAN PELABURAN ASING DI DANANG EPZ/IZ: KAJIAN KES SYARIKAT MARIKAWAN 152

4.1 Pendahuluan 152
4.2 Perkembangan EPZ/IZ di Vietnam 155
4.3 Kepentingan pembangunan EPZ/IZ dalam pembangunan Perindustrian di Vietnam 161
4.3.1 Kesan-kesan pekerjaan 164
4.3.2 Kesan ke atas perdagangan luar 164
4.3.3 Kesan ke atas pemindahan teknologi dan kemahiran 165
4.3.4 Kesan ke atas persekitaran 166
4.4 Sepuluh kriteria yang mempengaruhi kejayaan sesebuah EPZ/IZ 167
4.5 Kajian kes pelaburan asing Syarikat Marikawan dalam

pembangunan EPZ/IZ 171
4.5.1 Proses penubuhan dan pembangunan Danang EPZ Dan IZ (1993-1997) 172
4.5.1.1Informasi latar belakang syarikat 172
4.5.1.2Peringkat-peringkat penubuhan 174
4.5.2 Keistimewaan-keistimewaan dan perkhidmatan-Perkhidmatan yang ditawarkan oleh EPZ Danang 177
4.5.3 Masalah-masalah yang menyebabkan kelewatan Dalam projek pelaburan asing 182
(a) Isu ganti rugi, pemindahan dan pemilikan tanah 182
(b) Persetujuan perancangan 186
(c) Surat hak penggunaan tanah 186
(d) Badan pengurusan EPZ Danang 187
(e) Kelewatan dalam pembangunan infrastruktur 189
(f) Strategi pemasaran 190
4.5.4 Penilaian semula 192
4.6 Kesimpulan 199

BAB V: FAKTOR-FAKTOR YANG MEMPENGARUHI PELABUR ASING 204

5.1 Pendahuluan 204
5.2 Faktor fahaman ideologi 207
5.2.1 Ideologi di belakang Doi Moi 210
5.2.1 Taksiran keuntungan, tanah dan pelaburan asing 211
5.2.3 Nasionalisme 223
5.3 Perikliman pelaburan yang tidak menggalakkan - *red tape* Dan birokrasi 226
5.4 Masalah dalam syarikat usahasama 232
5.5 Masalah dengan sektor perbankan dan kewangan 238
5.6 Rasuah dan penyeludupan 243
5.7 Masalah mentaliti dan kebudayaan perdagangan 250
5.8 Masalah-masalah lain 261
5.8.1 Sistem pencukaian dan sistem kastam 261
5.8.2 Perbezaan perkembangan dan pertandingan Provinsi-provinsi 264
5.8.3 Kelemahan infrastruktur 265
5.8.4 Faktor tenaga kerja 265
5.9 Kesimpulan 266

BAB VI: KESIMPULAN 273

BIBLIOGRAFI 285